

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА

УДК 347.9

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.6.3>

ЗАХИСТ ПРАВ НА ЧАСТКУ У СТАТУТНОМУ КАПІТАЛІ ТОВАРИСТВА ТА ПРИНЦИП РЕЄСТРАЦІЙНОГО ПІДТВЕРДЖЕННЯ ПРАВ

Деледивка Сергій Григорович,

orcid.org/0009-0009-6597-1856

доктор філософії в галузі права, докторант

Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»

У статті досліджується проблема правового статусу, моменту набуття та способів захисту прав на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю в аспекті законодавчих змін 2018–2020 років. Обґрунтовано, що велика кількість нематеріальних об'єктів цивільного обігу не передбачають можливості фізичного володіння ними й до таких об'єктів не може бути застосована класична концепція володіння.

Констатовано, що внесені законодавчі зміни остаточно закріпили реєстраційне підтвердження прав на частки у статутних капіталах товариств і перехід права власності на них пов'язаний суто з державною реєстрацією, а не з фактом виконання договірних зобов'язань чи іншими юридичними фактами.

Наголошено, що запроваджена в доктрину та судову практику концепція книжного володіння або реєстраційного підтвердження прав на об'єкти нерухомого майна у своїх основних принципах і засадах є повністю придатною для захисту прав на нематеріальні об'єкти, на частки у статутних капіталах товариств також.

Висловлюється позиція, що запроваджені змінами до закону про державну реєстрацію юридичних осіб, підстави для внесення змін до реєстру за судовими рішеннями є нічим іншим, як матеріально-правовими способами захисту прав на частки у статутних капіталах товариств.

Визначено, що правильними, належними й ефективними способами захисту прав покупця частки у статутному капіталі товариства в разі порушень умов договору щодо її передачі є вимоги про визначення розміру статутного капіталу та розмірів часток учасників, а також про стягнення (витребування з володіння) з відповідача частки у статутному капіталі. Розмежування таких способів захисту залежить від факту сталості чи зміни розміру статутного капіталу.

Ключові слова: частка у статутному капіталі товариства, способи захисту прав, принцип реєстраційного підтвердження прав.

Deledyvka Serhii. Protection of rights to a share in a company's charter capital and the principle of registration-based confirmation of rights

This article examines the legal status, moment of acquisition, and methods of protecting rights to a share in the charter capital of a limited liability company in light of legislative amendments introduced between 2018 and 2020. It is substantiated that a wide range of intangible civil law objects do not permit physical possession, and thus the classical concept of possession cannot be applied to them.

It is confirmed that the legislative amendments have firmly established the principle of registration-based confirmation of rights to shares in the charter capital of companies, whereby ownership rights arise exclusively upon state registration, rather than upon fulfillment of contractual obligations or other legal facts.

At the same time, particular emphasis is placed on the notion that the doctrinal and judicial concept of "book ownership" or registration-based confirmation of rights to real estate is, in its fundamental principles, fully applicable to the protection of rights to intangible assets, including shares in the charter capital of companies.

The article argues that the grounds introduced by the amendments to the Law on State Registration of Legal Entities for entering changes into the register based on court decisions should be understood as substantive legal remedies for the protection of rights to shares in the charter capital of companies.

It is concluded that the appropriate, proper, and effective legal remedies available to a purchaser of a share in a company's charter capital in the event of a breach of contractual terms are claims for the determination of the size of the charter capital and the participants' shares, as well as claims for the recovery (restitution) of the share from the defendant's possession. The distinction between these remedies depends on whether the charter capital amount has remained unchanged or has been altered.

Key words: share in charter capital, legal remedies, principle of registration-based confirmation of rights.

Постановка проблеми. З розвитком нових технологій, модернізацією та цифровізацією суспільного життя з'являється все більше об'єктів цивільних прав нематеріального характеру, обіг і захист прав на які має свої суттєві особливості. Очевидно, що до об'єктів нематеріального характеру не може бути застосована класична концепція володіння, оскільки володіти такими об'єктами фізично неможливо. До таких об'єктів є всі підстави віднести і частки у статутних капіталах товариств з обмеженою відповідальністю.

Питанням статусу, обігу й захисту корпоративних прав, одним з основних видів яких є частки у статутних капіталах товариств, було приділено досить уваги в науці цивільного права України. Однак з ухваленням нової редакції закону про товариства з обмеженою відповідальністю, пов'язаних з нею змін до законодавства про державну реєстрацію юридичних осіб істотно змінилися підходи щодо моменту набуття, а також способів захисту прав набувачів часток у статутних капіталах товариств та інших учасників договірних відносин щодо зазначених об'єктів.

Окрім того, запроваджена на рівні доктрини та судової практики концепція книжного володіння або реєстраційного підтвердження прав, що має як своїх прихильників, так і опонентів, містить арсенал принципів, а також інструментів захисту не тільки для об'єктів нерухомого майна, а й для нематеріальних об'єктів, до яких відносять і частки у ста-

тутних капіталах товариств з обмеженою відповідальністю.

Аналіз досліджень і публікацій. Захист цивільних прав, способи такого захисту, їх належність і ефективність висвітлювались у дисертаційних, монографічних і поточних теоретичних дослідженнях. Зокрема можна виділити роботи таких науковців, як В.В. Васильченко, П.Д. Гуйван, І.О. Дзера, А.В. Жук, В.В. Комаров, О.О. Кот, О.В. Колісник, С.О. Короєд, М.Л. Коханська, Н.С. Кузнецова, Р.А. Майданик, І.В. Спасибо-Фатеева, Д.С. Спесівцев, М.О. Стефанчук, А.В. Ткачук, М.В. Ус, Є.О. Харитонов, Г.Г. Харченко.

Питання правової природи корпоративних прав були предметом дослідження таких учених, як О.В. Бігняк, В.І. Борисова, О.М. Вінник, О.Р. Кібенко, В.М. Кравчук, В.А. Кройтор, О.П. Харитонова, В.С. Щербина, В.Л. Яроцький, інших авторів.

Однак, як було вказано вище, істотні зміни статусу, обігу, моменту набуття та захисту прав на частки у статутних капіталах товариств з обмеженою відповідальністю зумовлюють необхідність проведення досліджень у цій сфері.

Метою статті є аналіз основних наукових поглядів і правових позицій Верховного Суду на проблему способів захисту права у правовідносинах, що впливають з договору купівлі-продажу часток у статутних капіталах товариств з обмеженою відповідальністю, визначення моменту набуття прав на частку та застосування деяких принципів концепції реєстрацій-

ного підтвердження прав до захисту прав сторін договору купівлі-продажу часток у статутних капіталах товариств.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 656 Цивільного кодексу України [16] предметом договору купівлі-продажу можуть бути об'єкти незавершеного будівництва та майбутні об'єкти нерухомості, майнові права, право вимоги й інші об'єкти. Залежно від правової природи таких об'єктів, особливостей законодавчого регулювання їх обігу будуть істотно відрізнятися і способи захисту прав сторін договору купівлі-продажу таких об'єктів.

З ускладненням суспільного життя все більше об'єктів цивільного обігу або предметів купівлі-продажу втрачають матеріальний субстрат, з'являються нові об'єкти, які первісно не мають відповідного матеріального складника. Прикладом тут можуть бути акції, облигації та інші цінні папери, які законодавством переведені в бездокументарну форму, механізм обігу яких здійснюється за допомогою облікових записів і створеної інфраструктури депозитарного обліку. Це й частки у статутних капіталах товариств з обмеженою відповідальністю, які після нової редакції відповідного закону також можуть бути переведені в бездокументарну форму й обіг яких може здійснюватися через депозитарну систему. Це й права вимоги, і віртуальні активи, зокрема й криптовалюта, статус і обіг якої нині в повному обсязі не легалізований, оскільки, відповідно до п. 1 прикінцевих і перехідних положень Закону України «Про віртуальні активи» [12], цей процес буде діяти в повному обсязі після внесення необхідних змін у податкове законодавство, які поки не набрали чинності.

Але попри відсутність набуття чинності цим законом, сам факт його ухвалення зумовив появу в науковій літературі відповідних досліджень, особливо з огляду на нетрадиційність таких об'єктів для цивільного права України. Є.Ю. Савченко зазначає, що необхідно замислитись над тим, якими мають бути підходи до володіння віртуальними активами в цивільному праві та чи не потребує інститут володіння переосмислення в епоху цифрових речей. Можна дійти висновку, що

законодавець усе ж таки розрізняє класичне право власності та право власності на віртуальні активи, пов'язує останнє саме з володінням приватними ключами. Для запровадження ефективного правового режиму таких об'єктів чинна модель речових прав, закріплена в Цивільному кодексі (далі – ЦК) України, потребує концептуального переосмислення [15, с. 64].

Повністю поділяємо цитований висновок і варто додати, що класичне володіння, яке пов'язується з фактичним пануванням над речами, не притаманне не тільки віртуальним активам, а таким традиційним об'єктам цивільного права, як акції, облигації, частки у статутних капіталах товариств, іншим об'єктам, які не мають матеріального основи або форми.

Отже, відсутність будь-якої матеріальної основи таких об'єктів свідчить про неможливість фізичного володіння ними, а це дає підстави для висновку про можливість застосування до статусу, обігу та володіння такими об'єктами концепції книжного володіння або реєстраційного підтвердження прав, яка в сучасних доктрині й судовій практиці України запроваджена стосовно обігу й захисту об'єктів нерухомого майна. Винятком тут мають бути кадастрові деталі цієї концепції, які переважно стосуються земельних ділянок. Вади безальтернативного застосування цієї концепції автор зазначав в інших публікаціях [2, с. 17], але тут варто вказати на джерела й основні позиції цієї концепції.

У судовій практиці її започаткування мало місце після ухвалення двох постанов Великої Палати Верховного Суду (далі – ВП ВС) від 4 липня 2018 р. у справі № 653/1096/16-ц [4] та від 14 листопада 2018 р. у справі № 183/1617/16 [5]. У юридичній науці прихильниками цієї концепції є такі науковці, як Ю.Ю. Попов, А.М. Мірошніченко, інші [4, с. 270]. В аспекті захисту прав основні принципи цієї концепції такі: неможливість фізичного володіння відповідними об'єктами; підтвердження факту та наявності володіння має місце виключно через державну реєстрацію; відновлення володіння здійснюється

через подання позову про витребування майна; задоволення такого позову є підставою для внесення відповідного запису до державного реєстру; такий запис є забезпеченням уведення власника у володіння майном, якого він був незаконно позбавлений (принцип реєстраційного підтвердження володіння); фактичним володільцем такого майна є той, за яким зареєстроване право на нього тощо.

На переконання автора, усі принципи зазначеної концепції в повному обсязі можуть бути застосовані до захисту прав на вищевказані об'єкти, які не мають матеріального основи, фізичне володіння якими є справді неможливим, на відміну від об'єктів нерухомого майна. Навіть більше, ці принципи підлягають розвитку й конкретизації відповідно до правових особливостей, статусу й обігу таких конкретних об'єктів, які, маючи однакову нематеріальну основу, істотно відрізняються один від одного. На прикладі часток у статутних капіталах товариств з обмеженою відповідальністю далі в роботі будуть проаналізовані способи захисту прав на такі об'єкти, зокрема й з урахуванням їхнього нематеріального характеру та розвитку принципів концепції реєстраційного підтвердження прав.

У науці цивільного права одним із найбільш сучасних доктринальних досліджень захисту корпоративних прав, до яких належать і частки у статутних капіталах товариств, є докторська дисертація О.В. Бігняка «Цивільно-правовий захист корпоративних прав в Україні». Визначення особливостей юрисдикційної і неюрисдикційної форм захисту корпоративних прав, виокремлення прямого і непрямого захисту, визначення захисту корпоративних прав через матеріально-правові заходи профілактичного та примусового характеру, за допомогою яких відбувається відновлення (визнання) порушених (оспорюваних) корпоративних прав, які залежать від правової природи корпоративного права, а також інші доробки дослідження [1, с. 26] є вагомим внеском у розвиток доктрини захисту відповідних об'єктів цивільних прав.

Однак теоретична і практична основа дисертації ґрунтувались на матеріалі до 2018 р., але саме цього року набув чин-

ності Закон України «Про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю» [14], а також відповідні подальші зміни до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» [13], які кардинально змінили підходи до обігу та захисту часток у статутних капіталах товариств, запровадили деякі елементи концепції реєстраційного підтвердження прав.

Так, згідно із ч. 5 ст. 24 Закону України «Про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю», учасник вважається таким, що вийшов з товариства, із дня державної реєстрації його виходу. Запровадивши реєстраційне підтвердження моменту припинення прав на частку, Закон водночас мав низку прогалин. Зокрема, визначивши момент «виходу», норми закону не встановлювали момент «входу». Окрім того, регулювання власне виходу з товариства стосувалось позадоговірних і суто корпоративних правовідносин і не давало відповіді на питання щодо переходу прав на частки на підставі як договору купівлі-продажу, так і інших договорів. Прикладом досить вдалого подолання цієї прогалини є одна з постанов ВП ВС.

Постановою ВП ВС від 8 червня 2021 р. у справі № 906/1336/19 була вирішена відповідна виключна правова проблема з викладенням таких правових позицій. З огляду на положення ч. 5 ст. 24 цього Закону учасник вважається таким, що вийшов із товариства, із дня державної реєстрації його виходу, однак законодавцем чітко не передбачено моменту, з якого *набувач* частки в корпоративному капіталі вважається таким, що ввійшов до товариства. ВП ВС дійшла висновку, що із дня державної реєстрації змін відомостей про юридичну особу склад учасників змінився, а позивач утратив статус учасника товариства, оскільки такого статусу набув *покупець частки* [6].

Отже, за позицією ВП ВС, набуття покупцем права на частку у статутному капіталі пов'язане з державною реєстрацією змін до відомостей про юридичну особу, хоча права й обов'язки продавця та покупця частки виникають з моменту укладання самого договору. У даному

разі додатково можна використати положення концепції розподілу правочинів на зобов'язальні та речові, однак засади та зміст цієї концепції виходять далеко за межі предмета цього дослідження.

Зміни до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» визначили й перелік документів, які є підставою для зміни складу учасників товариств, зокрема й на підставі судових рішень. Так, згідно з пп. пп. д), е) п. 3 ч. 5 ст. 17 Закону, для державної реєстрації змін до відомостей про розмір статутного капіталу, розміри часток у статутному капіталі чи склад учасників товариства подаються такі документи: судові рішення про визначення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників у такому товаристві; судові рішення про стягнення (витребування з володіння) з відповідача частки (частини частки) у статутному капіталі товариства [13].

Незважаючи на процедурний характер норм цитованого Закону, є всі підстави для висновку, що зазначені норми містять вимоги про правильні, належні й ефективні способи захисту прав на частки у статутних капіталах товариств, зокрема й у разі їх переходу за договором купівлі-продажу. Підтвердженням цієї тези є такі міркування. З огляду на вищевикладені позиції реєстраційного підтвердження прав на частки у статутному капіталі, кінцевим, так би мовити, пунктом призначення для захисту прав є внесення змін до Єдиного державного реєстру, яке здійснюється на підставі судових рішень із вищезазначеним змістом. Відповідний зміст має міститись саме в резолютивній частині відповідного судового рішення, яка корелює із правильно визначеною прохальною частиною позовної заяви. Остання є такою процесуальною категорією, як предмет позову, що відповідає такій матеріально-правовій категорії, як спосіб захисту цивільного права.

На переконання автора, розробниками відповідних законодавчих змін була здійснена конкретизація основних принципів концепції реєстраційного підтвердження в аспекті захисту прав на частки у статутному капіталі. Якщо в разі захисту прав

на нерухоме майно за позиціями такої концепції належним способом захисту є витребування нерухомого майна для введення власника у володіння через реєстраційне підтвердження прав, то в разі захисту прав на частки у статутному капіталі таке введення у володіння досягається за допомогою вимог, визначених у цитованому Законі.

Отже, правильними, належними й ефективними способами захисту прав на частки у статутних капіталах товариств, зокрема й у разі переходу прав на них за договором купівлі-продажу, є вимоги про визначення розміру статутного капіталу та розмірів часток учасників, а також про стягнення (витребування з володіння) з відповідача частки у статутному капіталі. Однак на питання, в яких саме випадках застосовується та чи інша вимога, теорія відповіді не дає. Розмежування таких вимог опосередковано дає можливість зробити судову практику.

КГС ВС в постанові від 21 лютого 2024 р. у справі № 910/17223/19 виклав такі правову позицію: оскільки після ухвалення оскаржуваного рішення загальних зборів розмір статутного капіталу не змінився, а змінився склад учасників товариства, то суди попередніх інстанцій правильно зазначили, що ефективним способом захисту у такому разі є вимога про витребування в ОСОБА_2 частки у статутному капіталі ТОВ [7]. І навпаки, у постанові КГС ВС від 8 лютого 2024 р. у справі № 910/5540/20 зазначено, що після вибуття в учасника частки, з подальшою зміною розміру часток учасників товариства та зміною розміру статутного капіталу товариства, в учасника немає іншого ефективного способу судового захисту порушеного права, окрім як звернення до суду з вимогою про встановлення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників товариства. Задоволення позову про визначення розміру статутного капіталу ТОВ та розмірів часток учасників у такому товаристві сприятиме процесуальній економії (відсутності необхідності для наступних позовів позивача) та встановленню стану правової визначеності в даних правовідносинах [8].

Отже, за вибуття частки без зміни, зокрема й без збільшення або дро-

блення статутного капіталу, належним способом захисту прав позивача є вимога про витребування частки. Там, де відбулись зміни статутного капіталу, для цілей правової визначеності, для запобігання необхідності подачі повторних позовів, ефективним способом захисту стане вимога про встановлення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників. Зазначене в повному обсязі притаманне й правовідносинам з договору купівлі-продажу часток у статутних капіталах товариств.

Судова практика містить також інші правові позиції, які вносять ясність і стабільність в обіг часток у статутних капіталах товариств за договором купівлі-продажу. У цьому аспекті є найбільш показовою постанова КГС ВС від 15 грудня 2021 р. у справі № 922/3274/20, згідно з якою до договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі ТОВ застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, а норма ч. 1 ст. 692 ЦК України містить загальне правило про оплату товару після його прийняття, зі змісту та характеру корпоративних прав не впливає неможливість застосування цієї норми до договору купівлі-продажу частки [9]. Зазначена позиція має велике методологічне значення для захисту прав у відносинах купівлі-продажу часток у статутних капіталах товариств, оскільки в ній прямо зазначено застосування до цих відносин, окрім приписів корпоративного законодавства, цивільно-правових норм щодо регулювання договору купівлі-продажу.

Вищевикладені кейси судової практики відображають особливості захисту прав покупця частки у статутному капіталі товариств у разі неможливості набуття ним прав на частку внаслідок порушень продавця або інших обставин, зокрема й об'єктивного характеру. Також судова практика надає орієнтири для захисту прав продавця відповідного майна. Основним правом та інтересом цієї договірної сторони досліджуваних правовідносин є отримання коштів за відчужену частку, таке право також нерідко порушується, що потребує застосування відповідних примусових засобів захисту прав.

КГС ВС у постанові від 8 серпня 2018 р. у справі № 920/1144/17 зазначено, що нездійснення розрахунків між сторонами оспорюваного договору не спричиняє правових наслідків у формі визнання правочину недійсним. У такому разі заінтересована сторона має право вимагати розірвання договору або застосування інших передбачених законом наслідків, зокрема й сплати коштів, а не визнання правочину недійсним [10]. У постанові від 6 червня 2022 р. у справі № 902/66/20 КГС ВС обґрунтував висновок, що такий спосіб захисту, як розірвання договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі товариства, що вже виконаний з боку продавця, який передав товар (частку), і частково виконаний з боку покупця, який прийняв товар (частку), здійснив її часткову оплату (основну частину) і надалі відчужив її третім особам, не спрямований на відновлення порушеного майнового права продавця, оскільки повернення товару відповідно до правил ч. 4 ст. 694 ЦК України є неможливим у зв'язку з відсутністю товару (частки) у власності покупця та, відповідно, є неналежним способом захисту. Спосіб захисту, який належним чином захистить право продавця на отримання коштів, відповідає позовна вимога про стягнення недоотриманих коштів [11].

Отже, основним способом захисту прав продавця частки у статутному капіталі товариств є вимога про примусове стягнення коштів за відчужену частку, хоча інші вимоги, зокрема й про розірвання договору купівлі-продажу внаслідок істотних порушень з боку покупця, також не виключаються.

На підставі вищевикладеного можна сформулювати такі **ВИСНОВКИ**.

Абсолютній більшості нематеріальних об'єктів цивільного обігу не притаманна можливість фізичного володіння ними, до захисту прав на такі об'єкти в повному обсязі є застосовними всі основні принципи концепції реєстраційного підтвердження прав, яка запроваджена у вітчизняну доктрину й практику для захисту прав на об'єкти нерухомого майна. До таких нематеріальних об'єктів можна віднести акції, облігації та інші цінні папери,

частки у статутних капіталах товариств з обмеженою відповідальністю, віртуальні активи, як-от криптовалюта й інші об'єкти.

До договору купівлі-продажу часток у статутних капіталах товариств з обмеженою відповідальністю застосовуються на загальних підставах норми гл. 54 ЦК України щодо регулювання договору купівлі-продажу. Однак таке застосування має враховувати особливості корпоративного законодавства та нематеріальну суть відповідних предметів договору.

Набуття покупцем права на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю пов'язане з державною реєстрацією змін до відомостей про юридичну особу, хоча права й обов'язки продавця та покупця частки виникають з моменту укладання самого договору.

Правильними, належними й ефективними способами захисту прав покупця

частки у статутному капіталі товариства в разі порушень умов договору щодо її передачі є вимоги про визначення розміру статутного капіталу та розмірів часток учасників, а також про стягнення (витребування з володіння) з відповідача частки у статутному капіталі. У захисті прав покупця на частку в разі відсутності змін статутного капіталу належним способом захисту прав є вимога про витребування частки. У разі подальшої зміни статутного капіталу ефективним способом захисту стане вимога про встановлення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників.

Основним способом захисту прав продавця частки у статутному капіталі товариств є вимога про примусове стягнення коштів за відчужену частку, хоча інші вимоги, зокрема й про розірвання договору купівлі-продажу внаслідок істотних порушень з боку покупця, також не виключаються.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бігняк О.В. Цивільно-правовий захист корпоративних прав в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2018. 37 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4cd99713-6206-4a52-b044-23aacbad6715/content> (дата звернення: 02.10.2025).
2. Деледивка С.Г. Віндикація: захист книжного або фактичного володіння. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 5. С. 68–74. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-5/14>
3. Попов Ю.Ю. Книжкове володіння нерухомістю: концепція і огляд критики. *Аналітично-порівняльне правознавство* : електронне наукове видання. 2023. № 6. С. 257–272. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.06.44>
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 4 липня 2018 р., справа № 653/1096/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75296538>
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 14 листопада 2018 р., справа № 183/1617/16. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81574015>.
6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 8 червня 2021 р., справа № 906/1336/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98235822> (дата звернення: 02.10.2025).
7. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 21 лютого 2024 р., справа № 910/17223/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117241206> (дата звернення: 02.10.2025).
8. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 8 лютого 2024 р., справа № 910/5540/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117105807> (дата звернення: 02.10.2025).
9. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 15 грудня 2021 р., справа № 922/3274/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102267070> (дата звернення: 02.10.2025).

10. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 8 серпня 2018 р., справа № 920/1144/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75957693> (дата звернення: 02.10.2025).

11. Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 6 червня 2022 р., справа № 902/66/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105069579> (дата звернення: 02.10.2025).

12. Про віртуальні активи : Закон України від 17 лютого 2022 р. № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#n317> (дата звернення: 02.10.2025).

13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні : Закон України від 20 вересня 2019 р. № 132-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132-20#n229> (дата звернення: 02.10.2025).

14. Про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю : Закон України від 6 лютого 2018 р. № 2275-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>

15. Савченко Є.Ю. Природа віртуальних активів: чи можливо застосовувати традиційну концепцію володіння. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 8. С. 62–64. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-8/11>

16. Цивільний кодекс України : Закон України від 13 березня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 30.04.2025).

Стаття надійшла в редакцію: 07.11.2025

Стаття прийнята: 28.11.2025

Опубліковано: 22.12.2025

